

N:o 172.

Af herr **C. J. Ödman**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt lönereglering för de vid dem anställda lärare.

I nådig proposition n:o 50 har Kungl. Maj:t under moment 5 föreslagit Riksdagen att medgifva, att lärjungarne i de af staten helt och hållet bekostade klasserna af de allmänna läroverken skola, förutom nu utgående afgifter, från och med vårterminen 1905, hvar för sig, terminligen till statsverket erlægga, i de fem lägre klasserna och i den blifvande realskolan 20 kronor samt i de fyra årsklasserna och i det blifvande gymnasiet 30 kronor; hvarjämte Kungl. Maj:t ställt i utsikt möjlighet af befrielse från eller nedsättning i dessa afgifter i vissa fall och efter på visst sätt anordnad uppskattning.

I öfverensstämmelse härmed har i samma nådiga proposition under moment 2 föreslagits Riksdagen att medgifva, bland annat, att kommunalstyrelse i samhälle, hvars läroverk ombildats till samskola med kommunalt bidrag, må äga att af lärjungarne i samskolan upptaga terminsavgifter, dock ej till högre belopp eller under strängare villkor för befrielse, än som stadgas rörande de afgifter, som af realskolornas lärjungar erläggas till statsverket.

Det lär vara att förvänta, att betänkligheter af olika slag skola från skilda håll yppas mot principen i ofvan återgifna Kungl. Maj:ts förslag, hvilken icke synes stå i full öfverensstämmelse med den allmänna önskan om fortsatt upprätthållande af den kostnadsfrihet i den högre undervisningen, som på goda skäl ansetts mäktigt hafva bidragit till styrkan i vårt folks andliga utveckling. Utan att i detta sammanhang vilja uttala mig om möjligheten eller lämpligheten af den nämnda

principens upprätthållande, önskar jag fästa Riksdagens uppmärksamhet på ett i samband med densamma stående förhållande af mera begränsad art, hvilket emellertid, vid bifall i här ofvan angifna punkter till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad, i vida kretsar af vårt folk kommer att verka och kännas som en svår ojämnhet, ja, jag tvekar icke säga, som en orättvisa.

Af helt naturliga skäl måste läroverken förläggas i städer eller undantagsvis i mera folkrika orter på landsbygden. Detta utesluter icke, att ett stort antal föräldrar på landsbygden önskar bereda sina söner förmånen af den grundläggande högre uppfostran, som står till buds i läroverken och endast där. Detta förhållande, hvars främjande ju måste anses önskvärdt och betingar läroverkens geografiska fördelning, torde emellertid i afsevärd mån motverkas genom de terminsavgifter, som nu ifrågasättas till införande.

Dessa avgifter, tillsammans med de nu utgående, komma att representera ett årligt belopp för lärjunge af 70 till 100 kronor, en ingalunda betydelselös summa för en familjefader på landet, som icke befinner sig i särskildt burgna omständigheter. Naturligtvis är det ej min afsikt att beteckna dessa avgifter såsom i och för sig mindre betungande för de i städerna boende föräldrarne, men särskilda omständigheter böra tagas i betraktande för landsbygdens vidkommande.

Redan den omständighet, att för gossen eller ynglingen från landsbygden måste anskaffas inackordering, innebär ett fördyrande af bildningstillfällena för honom. Därtill kommer, att han ju under den ömtåligaste perioden af sitt lif måste långa tider af året sakna föräldravård och tillsyn — ett förhållande, hvars olyckliga följder nog samt visat sig vid många tillfällen, då ursprungligen välartade ynglingar just af denna anledning mottagit dåliga inflytelser, som varat genom hela deras lif.

En risk af detta slag kan naturligtvis ej uppvägas genom ekonomiska medgifvanden; men då därtill komma, såsom ofvan visats, drygare utgifter än föräldrarne i städerna kunna behöfva vidkännas, lär den dock med fullt skäl kunna åberopas som en ytterligare anledning att söka lätta åtminstone det ekonomiska trycket. Mig förefaller sålunda, som skulle hänsyn till rättvisa och billighet fordra, att för barn från landsbygden, som erhålla inträde i de läroverk, hvars område de tillhöra eller dit de af vederbörande hänvisas, full befrielse från terminsavgifter måtte medgifvas, eller, om detta icke kan ske, åtminstone från de nya utgifter, som nu i samband med läroverksreformen kunna beslutas.

Naturligtvis måste, i händelse min framställning vinner beaktande, befrielse i lika mån stadgas för barnen från städer, där icke läroverk finnes, äfvensom — då det gäller vistelsen vid gymnasier — från städer, där gymnasium af den art, lärjunge anlitar för sina studier, icke finnes. Den sålunda ifrågasatta befrielsen är af annan art än den, hvarom talas i de ofvan anförda delar af Kungl. Maj:ts nådiga proposition n:o 50, hvilken tydligtvis uteslutande afser att afväga terminsafgifternas belopp efter lärjungens, d. v. s. hans föräldrars, förmögenhetsvillkor.

Någon orättvisa mot städerna kan min framställning så mycket mindre innebära, som städernas ekonomiska tunga för läroverken måste anses på många sätt rikligen vedergäld af läroverken själfva och som föräldrarna därstädes dels kunna själfva öfvervaka sina barn, dels genom att behålla dem i hemmen icke behöfva vidkännas så dryga kostnader för deras underhåll under skoltiden.

På grund af hvad jag sålunda anført, tillåter jag mig vördsamt yrka,

att Riksdagen behagade besluta, att barn från orter, där läroverk af den typ, som vederbörande behöfver för sin utbildning anlita, ej finnes upprättadt, må helt eller delvis, oberoende af förmögenhetsvillkor, åtnjuta befrielse från annars stadgade terminsafgifter; hvarjämte jag vördsamt hemställer, att särskilda utskottet, dit remiss af motionen begäres, måtte formulera de bestämmelser, som för syftets uppnående äro nödvändiga.

Stockholm den 9 februari 1904.

Carl J. Ödman.